

TROBALLES ARQUEOLÒGIQUES A CA N'ALSINA (VILASSAR DE DALT, EL MARESME)

Els terrenys de ca n'Alsina, on hi ha la masia que els dóna el nom, es troben en el terme municipal de Vilassar de Dalt, a llevant de les urbanitzacions de Les Oliveres i de La Granja, a uns 100 metres al N. de l'autopista C-32, ben a prop del curs de la riera de Vilassar de Dalt. La zona es troba envoltada de camps de conreu, alguns d'ells amb hivernacles. Es corresponen amb l'àrea G-22 del plànol editat per l'Ajuntament de Vilassar de Dalt (versió de 1988).

D'aquest jaciment, ja es va publicar una nota sobre el seu descobriment (Coll 1990, 2-5), posteriorment recollida en un treball de síntesi sobre la romanització a la comarca (Olesti 1995, 427). Atesa la poca difusió que tingué la nota inicial abans esmentada, hem estimat convenient de fer una revisió dels materials recuperats aleshores, per publicar-los en un mitjà més a l'abast de la comunitat científica com és la *Sessió d'Estudis Mataronins*.

El jaciment com a tal fou descobert el dia 10 de juny de 1990 per R. Duran i J.A. Lacárcel. Fou aquesta darrera persona qui ens parlà de troballes de material arqueològic d'arrel ibèrica de manera superficial, la qual cosa motivà el nostre interès *a priori*, atès que podia tractar-se d'un establiment ibèric de plana. Així, el dia 16 del mateix mes, acompanyats pel nostre informant, ens vam presentar a la propietat de ca n'Alsina. A primer cop d'ull, es pogué constatar que els terrenys que envolten el mas havien estat rebaixats més o menys recentment, ja que els marges artificials per una banda, i alguns munts de terra —entre els quals encara es veia algun material arqueològic— així ho donaven a entendre.

No vam poder observar cap estructura antiga visualment, ni en superfície ni en els talls, encara que sí vam poder constatar l'existència de restes constructives modernes, essencialment pedra i maons, tot pertanyent a un mateix conjunt.

Els terrenys que envolten la propietat de ca n'Alsina són fonamentalment argilosos, excepte en la part de ponent, on existeix un petit torrent que ni tan sols apareix al plànol de la fig. 1 i on, lògicament, les terres esdevenen saulonènques. Aquí també es podia recollir algun material ceràmic, fonamentalment rodat i possiblement procedent d'una zona superior com és l'àrea de can Torradeta, ja coneguda arqueològicament encara que no ben definida com a tal (Prevosti 1981, 133-135; Olesti 1995, 427), de la qual es coneixen diverses marques de *tegulae* (Rico 1995, 202-203).

El material arqueològic, gairebé tot ell ceràmic i recollit en superfície, no presenta una homogeneïtat crono-cultural, ja que si bé la majoria pertany *grosso modo* a un moment ibèric final (segles II-I aC), també hi ha alguns elements més arcaics que convé datar entorn de la I edat del ferro, ateses llurs característiques tècniques i formals (*circa* 650-550 aC)¹. El que s'ha recuperat ha estat el següent:

- I edat del ferro: un fragment de vora bisellada i paret de plat-tapadora o tal vegada de cassola (fig. 2, núm. 1); un fragment de petita olleta (fig. 2, núm. 2); un fragment de vora, paret i cordó digitat pertanyent a una urna de bona mida (fig. 2, núm. 3), i un fragment de possible peça discoïdal o fitxa amb inici de perforació i decoració amb un motiu pseudoespigat incís (fig. 2, núm. 4).

- Àmfora púnica ebusitana: 3 fragments sense forma. Un d'ells presenta les típiques acanalades horitzontals paral·leles d'aquesta producció.

- Àmfora ibèrica: un fragment de vora i paret (fig. 2, núm. 5) i 42 fragments sense forma atribuïbles a aquest tipus d'envàs.

- Ceràmica ibèrica comuna: petit fragment de vora de vas² (fig. 2, núm. 6); fragment de coll i nansa bífida de gran gerra (fig. 2, núm. 7) i 84 fragments sense forma, un dels quals es troba passat de cuïta.

- Ceràmica ibèrica comuna grisa: 4 fragments sense forma. Un d'ells presenta engalba i espatulat en la cara externa.

- Ceràmica grisa de tipus emporità: un fragment de vora de gerreta bicònica (fig. 2, núm. 8) i un fragment sense forma.

- Ceràmica ibèrica feta a mà: 2 fragments de vora pertanyents a sengles tapadores (fig. 2, núms. 9 i 10); un fragment de paret possiblement d'urna; 5 fragments de fons de vasos, dels quals n'hem representat dos (fig. 2, núm. 11; fig. 3, núm. 12); un fragment de peça discoïdal o fitxa; un fragment informe que presenta una fina incisió circular, incompleta, i 46 fragments sense forma, sovint amb les cares externes allisades.

- Àmfora romana itàlica: un fragment de nansa, possiblement pertanyent a la forma Dr. 1 (fig. 3, núm. 13); un fragment de pivot, molt rodat, amb pasta del tipus DB i 3 fragments sense forma.

- Àmfora romana bètica: 3 fragments sense forma.

- Àmfora romana gal·la (?): un fragment sense forma.

- Àmfora romana de producció local: 2 fragments sense forma.

- Ceràmica comuna romana de producció local: un fragment d'espàtlla i arrencament de nansa d'una gerra (fig. 3, núm. 14) i 7 fragments sense forma.

- Altres materials: 1 fragment de *tegulae* amb llavi; un fragment de *tegula* plana i un fragment de petxina del tipus *Glycimeris glycimeris*.

A uns 150 metres per damunt de ca n'Alsina, en direcció a l'àrea de can Torradeta (fig. 1), podien observar-se les restes constructives d'un mur romà, parcialment excavat i en molt mal estat de conservació. Era visible una gran quantitat de *tegulae* i *imbrices*, tant formant part de l'esmentat mur com escampats en superfície. La presència de fragments d'àmfora romana de producció local era igualment destacable. De fet, per tots els camps del voltant, en major o menor quantitat, hi havia força ceràmica romana pertanyent a diverses produccions, escampada en superfície, que no es va recollir, a excepció d'alguns fragments a tall de mostra, i que són:

- Àmfora púnica ebusitana: un fragment sense forma, que presenta un acanalat horitzontal extern.

- Ceràmica ibèrica comuna: 5 fragments sense forma.

- TS africana A: un petit fragment de vora del tipus Lamb. 3a, Lamb. 8c o Lamb. 3/8 (fig. 3, núm. 15).

- Ceràmica comuna romana africana: un fragment de fons estriat, peu i arrencament de paret pertanyent a una cassola del tipus Lamb. 10/Hayes 23.

- Ceràmica comuna romana de producció local: un fragment de paret i arrencament de nansa de secció plana pertanyent a un gran vas. Peça molt rodada.

- Àmfora romana de producció local: un fragment de llavi i arrencament de coll. Tipus Dr. 2-4 (fig. 3, núm. 16).

- Altres materials: un fragment de paviment d'*opus signinum*. El seu *rudus* es troba compost majoritàriament per ceràmica ibèrica trinxada.

VALORACIÓ

Com en tants altres casos coneguts a la comarca del Maresme, novament ens trobem amb un indret on aflora el material arqueològic, possible indicatiu d'un poblament antic que, en aquest cas, presenta èpoques diferenciades.

Els terrenys de ca n'Alzina havien estat rebaixats parcialment en l'època en què s'efectuà el recull d'aquests materials (juny de 1990). Ignorem també la incidència que tingué la construcció de l'actual autopista C-32 –antiga A-19– en els anys 1967-68, que es troba molt propera (fig. 1), tot i que no seria excessiva, atès que aquesta zona ha estat conreada des de sempre i no tenim notícies d'aportació de terres.

Un altre cas ben diferent és el de la riera de Vilassar i del torrentet, ja descrits, que poden haver aportat quelcom de material arqueològic des de zones més enlairades, sobretot des de l'àrea de can Torradeta.

Pel que fa a la zona propera a l'actual mas de ca n'Alsina, observem dos moments cronològics clars, tot i que els materials besllumats són tan escassos que no ens permeten datacions massa precises. En primer lloc, es detecta un petit lot de terrisses atribuïbles a la I edat del ferro (fig. 2, núms. 1 a 4), amb elements com ara un plat-tapadora (o tal vegada una cassola) amb la vora bisellada (fig. 2, núm. 1), element que no acostuma a pertànyer a la terrissa ibèrica feta a mà però que fou molt utilitzat durant la fase bronze final-I edat del ferro, i que trobem en alguns jaciments propers que presenten contextos cronològics similars, com per exemple l'establiment del carrer de la Mercè de Premià de Mar (Coll i altres 1998, 77), la plaça de la Sardana de Premià de Mar (Farell 2001, 271-287), l'edifici Mar de Premià de Mar (Coll 2001, 239-243, fig. 13), o a can Teixidor del Masnou (Petit 1992-93, *passim*). El fragment de vora de gran urna (fig. 2, núm. 3), amb el seu coll escanyat, presenta igualment trets morfològics relacionables amb aquesta època, amb nombrosos paral·lels com els de can Butinyà, de Santa Coloma de Gramenet (Ibáñez 1968, 191, lám. II, 1), o de Rubí (Petit 1987, figs. 1 i 2). També la decoració pseudoespigada que presenta el fragment de peça discoïdal de la fig. 2, núm. 4, la trobem en terrisses datables en la I edat del ferro procedents del proper poblat ibèric de Burriac (Ribas 1952, 36, 38, figs. 11 a dalt a l'esquerra i 13 a baix), entre molts altres paral·lels que es podrien citar.

Pel que fa a aquest teòric assentament de la I edat del ferro, no podem dir res més, ja que no es van poder observar traces de la seva existència, sinó tan sols els escassos materials referenciats que ens testimonien una probable presència poblacional preibèrica en aquest sector o en una àrea relativament propera.

La resta del material recollit prop del mas de ca n'Alsina, tot i no presentar terrisses d'importació que ens permetin una datació relativament precisa, creiem que s'ha d'adscriure, pel conjunt dels materials, a un moment ibèric final o romano-republicà (segles II-I aC). I, com en el cas dels materials de la I edat del ferro, tampoc no podem afirmar si es tractava d'un assentament o no, ja que no s'han observat restes constructives en el sector; tan sols la presència d'alguns fragments de *tegulae* permeten suposar-lo, tot i que de manera molt dubtosa.

La zona més propera a can Torradeta és quelcom diferent; d'una banda, sí que podem parlar de restes constructives clares, amb un mur com a mínim i un nombrós escampall de *tegulae*, *imbrices* i algunes restes d'*opus signinum*, que pertany a l'àrea, encara actualment poc definida arqueològicament, de can Torradeta (Prevosti 1981, 133-135; Olesti 1995, 427).

També en aquest cas, la cronologia que ens proporciona aquest sector és sensiblement diferent de l'anterior, ja que si bé es constaten terrisses de tipus ibèric, la perdurabilitat sembla major, amb la presència de TS africana A i ceràmica

romana africana de cuina. Cal tenir en compte igualment que aquí no es testimonia cap evidència de la I edat del ferro, a diferència de la zona propera a ca n'Alsina, la qual cosa podria ser un indicatiu a l'hora de localitzar amb versemblança aquest possible assentament preibèric.

En totes les qüestions que hem tractat no se'ns escapa que el factor atzar pot haver distorsionat unes dades que, no ho oblidem, no han estat obtingudes mitjançant una intervenció arqueològica *comme il faut*, sinó que són fruit d'una troballa casual. A partir d'aquest moment, i aquest és un dels principals objectius d'aquesta breu nota, cal controlar molt acuradament qualsevol moviment de terres que es dugui a terme en tota l'àrea referenciada, d'acord amb la Llei 9/93 del Patrimoni Cultural Català i amb el Decret 78/2002, que recull el Reglament de protecció del patrimoni arqueològic i paleontològic de Catalunya.

Ramon Coll Monteagudo

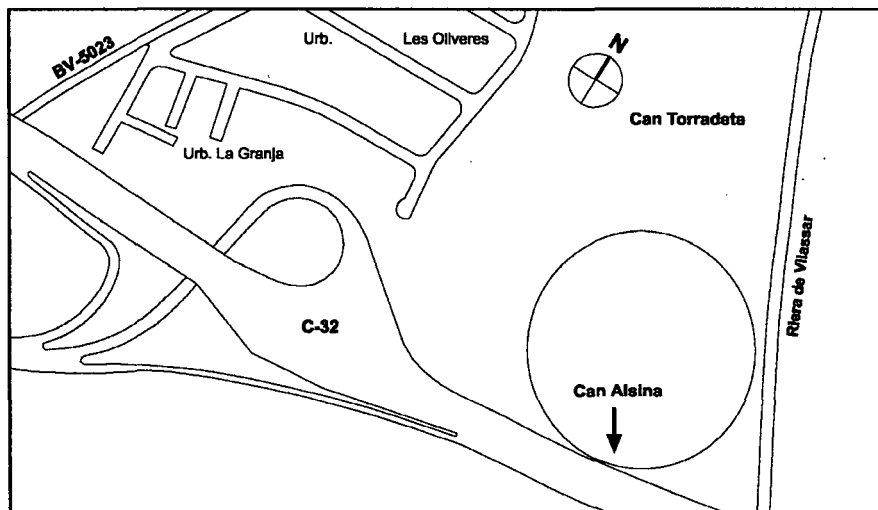
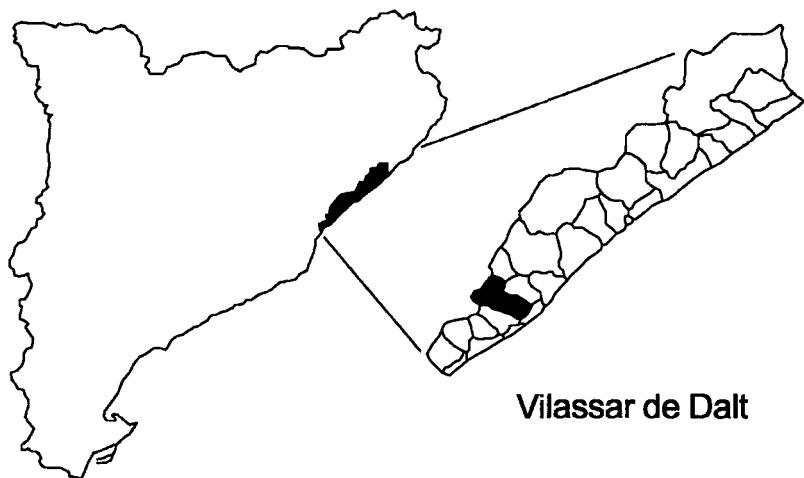
NOTES

- 1.- Cal dir que aquesta datació es fa amb el testimoni d'escassos fragments que, a més, han estat trobats fora de context arqueològicament, la qual cosa no deixa d'implicar un cert risc. Si més no, són un indicatiu de la presència de poblament en un moment preibèric en aquesta zona.
- 2.- Atesa la petitesa del fragment, no seria descartable la seva pertinença a una tapadora. Si fos així, aleshores hauria de tenir una orientació diferent en el dibuix.

BIBLIOGRAFIA

- COLL, R. «Estudi preliminar d'un nou jaciment: Can Alsina (Vilassar de Dalt, Maresme)», *Full Informatiu*, 22, AECC (Premià de Mar 1990), pp. 2-5.
- COLL, R. «Nova actualització de l'inventari arqueològic de Premià de Mar i Premià de Dalt (El Maresme, Barcelona) (Segona part)», *XVII Sessió d'Estudis Mataronins*, Museu Arxiu de Santa Maria (Mataró 2001), pp. 239-260.
- COLL, R.; CARMONA, M. del C., CAZORLA, F. i MONTLLÓ, J. «L'assentament ibero-romà del carrer de la Mercè (Premià de Mar, el Maresme)», *Laietània*, 11. Museu de Mataró (Mataró 1998), pp. 71-94.

- FARELL, D. «Els materials ceràmics prehistòrics de la Plaça de la Sardana de Premià de Mar (El Maresme)», *XVII Sessió d'Estudis Mataronins*, Museu Arxiu de Santa Maria (Mataró 2001), pp. 271-287.
- IBÁÑEZ, G. «Presència cèltica a Can Butinyà i als seus voltants», *Puig Castellar* (2a època), núm. 8 (Santa Coloma de Gramenet 1968), pp. 190-196.
- OLESTI, O. *El territori del Maresme en època republicana (s. III-I a.C.). Estudi d'Arqueomorfologia i Història* (Mataró 1995).
- PETIT, M. A. «Restes arqueològiques de l'Edat del Bronze localitzades a Rubí», *Butlletí del Grup de Col·laboradors Museu Rubí*, núm. 24 (Rubí 1987), pp. 211-215.
- PETIT, M. A. «El bronce final y la transición hacia la primera Edad del Hierro en la región central-costera de Cataluña», *Bajo Aragón Prehistoria*, IX-X (Saragossa 1992-93), pp. 255-272.
- PREVOSTI, M. *Cronologia i poblament a l'àrea rural d'Illuro*, 2 vols. (Mataró 1981).
- RIBAS, M. *El poblament d'Ilduro. Estudi arqueològic i topogràfic des dels temps prehistòrics fins a la destrucció d'Illuro*, IEC (Barcelona 1952).
- RICO, Ch. «Índex de les marques epigràfiques sobre *tegulae* romanes de Catalunya i el País Valencià (antiga Tarraconensis)», *Homenatge al Professor Dr. Miquel Tarradell Mateu. Saguntum*, 28 (València 1995), pp. 197-215.

○ Situació de Can Alsina i àrea de troballes

Fig. 1

